

Olandiškas dienos miražas

Rasa SAGĖ

Diena – tai tik laiko miražas,
Senamiesčio skersgatviu riedantis džiazas,
Į nebūtį skubančio pirklio bagažas –
Šiek tiek per sunkus, truputėlį per mažas…

/Romo Lileikio eilės/

Kiekvieną darbo dienos rytą olandiškai pasisveikinu mažiausiai penkis kartus. *Goedemorgen,* sakau Meisono mamai, kuri eina priešais, plepėdama su kita mama. *Goedemorgen,* sakau mamai su dviem vaikais, apie kuriuos nieko nežinau, tik tiek, kad jie gyvena netoliese ir mes kas rytą prasilenkiame siaurame kelyje. *Hi,* sakau tėčiui, prilaikančiam sunkius vartelius, kurie užsidaro nuo savo svorio ir sulaiko priešais mokyklą besiganančias avis. *Hallo,* sakau šeimai, kuri visada į mokyklą ateina kartu, mama, tėtis, ir du jau paaugę berniukai. Mojuoju ir šūkteliu *goedemorgen!* kaimynui, kuris ant dviračio bagažinės veža dukrą į toliau esančią mokyklą.

Vesdama vaikus nešu jų kuprines ir stengiuosi neįlipti į avies paliktą „dovanėlę“. Kuprinėse – pietų dėžutės, vienoje dažniausiai balta duona su sūriu, kitoje sausainis arba obuolys trečiadieniais. Tas pačias kuprines ir dėžutes jau naudojame trečius metus – dukros purpurinė, sūnaus juoda. Mielu noru kiekvienais metais pirkčiau vaikams naują kuprinę (juk man mama pirkdavo), tačiau olandams taupumas yra gyvenimo norma – kam pirkti naują, jei šita dar gera? Turiu sutikti, juk tikrai dar gera. Bandau eiti taip, kad tarp mūsų neatsirastų stulpas, o jų pakeliui ne vienas. Vaikai juokiasi, erzina, eina aplinkui stulpą, o aš seku, nes turiu prietarą – praeisi pro stulpą, susipyksi. Kai reikia

nukirpti kokį nors siūlą nuo drabužio ant kūno, liepiu įsikąsti. Žengdama per laidą, stengiuosi jį užminti.

Nors prietarai, kaip ir religija, Nyderlanduose sparčiai nyksta, vis dar pasitaiko žmonių, kurie pabeldžia į medį, kad sektųsi. Tapšnojimo kilmė siejama su Jėzaus nukryžiavimu, kai prisilietimas prie medinio kryžiaus priminė nuolankumą, o per didelis pasitikėjimas savimi buvo ne tik pasipriešinimas likimui, bet ir nuodėmė. Sunku visiškai atsikratyti praeities.

Palaukiu, kol vaikai dings klasės durų ertmėje, kuri atvira kiekvieną rytą lygiai dešimt minučių – žiemą ar vasarą, nepaisant oro. Žingsniuoju atgal. Nebereikia skubėti. Kvėpuoju, klausausi. Aplinkui pilna garsų. Kažkas kvarkia, kažkas cypsi, kažkas čiulba. Pakelėje ramiai guli avys. Medžių lapija sodri, puri, glosto akis. Pereinu tiltelį, pasuku į dešinę, ir štai aš namie.

Takelis į mokyklą

Pasitinka tingus katinas, perbraukia uodega per kojas. Vadinu jį vaikščiojančiu tūkstančiu eurų, nors tikrasis jo vardas yra Coco. Toks vardas užrašytas

dokumentuose. Kai nusipirkome namą ir nusprendėme auginti katę, tikėjomės rasti paprastą, pigų kačiuką. Tiesiog – kačiuką. Tačiau pradėję žvalgytis supratome, kad šiuo atveju nuo praeities šioje šalyje atsiplėšta gerokai per toli. „Paprastų“ kačiukų Nyderlanduose tiesiog nėra. Nei prieglaudoje, nei skelbimuose nesimatė nė vieno žmogaus, kuris paprastai, lietuviškai, parduotų katės vadą. Jei neplanuojama joms leisti susilaukti vaikų, katės kastruojamos. O atsivesti jauniklių leidžiama tik toms, kurios visiškai atitinka savo veislės reikalavimus. Rinkos paprastiems kačiukams nėra, nes geriau sumokėti kelis šimtus eurų daugiau, negu pasiimti neaiškių tėvų, neaiškios veislės, neskiepytą, nenuspėjamą padarą, potencialių ligų kamuolį. Gydyti gyvūną čia labai brangu. Gyvūnais rūpinamasi tarsi žmonėmis, jie turi ne tik greitąja pagalbą, bet ir teisių apsaugos tarnybas ir laidojimo įmones. Nepaliksi taip paprastai kaukiančio šuns vieno, tuoj prisistatys tarnybos ir gausi baudą ar net atims šunį. Todėl geriau apsidrausti ir nusipirkti jau „apdorotą“, patikimą gyvūną su dokumentais ir atitinkama istorija. Taip sakant, neperki katės maiše.

Senovinė olandiška troba

Atidarau galines duris, išleidžiu katiną į lauką. Svarbiausia, sakė veisėjas, kad jis bijotų mašinų ir šunų, o visa kita bus gerai. Šunų mūsų gatvėje netrūksta, tačiau visi saugiai vedžiojami už pavadėlių, o mašinų pravažiuoja ne taip jau ir dažnai.

Gatvė prasideda T formos sankryža ir baigiasi dviračių taku, uždengiančiu ją tarsi popierius šulinį. Dviračių takai čia yra visur, netgi ten, kur jų nėra, nes važiuojantis viduryje gatvės dviratis yra laikomas pagrindiniu eismo dalyviu. Tereikia pakelti ranką ir parodyti, į kurią pusę žadi sukti. Mašinoms sunkiau, keliai siauri, tenka dažnai stoti, praleisti mašiną, dviratį ar lėtai perlipti gulintį policininką. Jei tik įsibėgėsi, gausi mėlyną voką, o jame bauda (už greičio viršijimą 6 kilometrais – 50 eurų). Užgaiši sumokėti – suma padvigubės.

Važiuojant gatve ar dviračių taku pakelėje slenka rudi namai, raudonos gatvės, oranžinės pašto dėžutės. Jos vadinamos *brievenbus,* gerai nemokančiam kalbos olandiškai skamba kaip autobuso stabdžiai. Namai visoje šalyje vienodi, pastatyti iš rudų siaurų plytų. Įsiveskite į *google* „olandiškas namas“ ir jums išmes tipiškus olandiškus namus – visi rudi. Kodėl jie stato viską iš tokių pačių plytų? Nežinau, gal jiems gražu. Kodėl dviračių takai raudoni, galiu atsakyti – kad atkreiptų pėsčiųjų ir kitų transporto priemonių dėmesį ir šie neliptų ir neužvažiuotų ant dviračio tako.

Wijk bij Duurstede miestelio malūnas

Nors gyvenu šioje šalyje antrą kartą ir jau trečius metus, dar daug ko nežinau. Kasdieną iš mokyklos ateina po kelis laiškus su informacija – ką vaikai nuveikė, kieno buvo gimtadienis, kokie planai ateinančiai savaitei, ko tikimasi iš tėvų. Prisipažinsiu, dažnai ne viską perskaitau, ne viską suprantu. Todėl lydi jausmas – visi viską žino, o aš nieko nežinau. Viena iš olandiškų vertybių yra paprastumas,

natūralumas, tačiau kita vertybė yra kalvinistiškas ir inžinieriškas pragmatiškumas, todėl viskas yra gerai apgalvota, iki smulkmenų suplanuota. Jei detaliai skaitysi informaciją, viską sužinosi.

Tačiau kartais tos taisyklės būna nerašytos, savaime suprantamos olandui ir visiškai nesuprantamos užsieniečiui. Pavyzdžiui, niekas nevaikšto į svečius nepaskambinęs iš anksto, o „iš anksto“ reiškia prieš kelis mėnesius, nes visos dienos būna suplanuotos. Man tinka, aš esu planuotoja, tačiau jei žmogus linkęs gyventi spontaniškesnį gyvenimą arba nežino šios taisyklės – jam olandiška tvarka gali virsti košmaru.

Stebiuosi olandų punktualumu. Jei pakvieti į svečius, jie stovės prie durų lygiai tą valandą, kurią buvo kviesti. Prieš penkias minutes iki pamokų pradžios dar nieko nėra, o per kelias sekundes suplaukia visi, tarsi žuvyčių spiečius. Šiuos žuvyčių spiečius galima pamatyti dažnai – jie važiuoja dviračiu, eina gatve, sėdi kavinėse. Olandai mėgsta būti savo šeimos, draugų kompanijoje, kuri yra galutinė ir baigtinė baigus universitetą, vėliau tapti jų draugu, pakliūti į tą „spiečių“ labai sunku. Nebent ištekėsi už olando ar vesi olandę.

Dviratininkai – pagrindiniai esimo dalyviai

Gal todėl turbūt devyniasdešimt procentų lietuvių moterų, gyvenančių Nyderlanduose, atvyko čia iš meilės. Iš meilės pinigams arba meilės vyrui.

Jeigu tu iš Rytų Europos – greičiausiai atvykai čia dėl pinigų. Lenkijoje, Lietuvoje, Rumunijoje, Ukrainoje merginos gražios, vyrams lengva jomis susižavėti. Be to, ten gyvena skurdas ir jos, žinoma, stengiasi apsukti jiems galvą. Jei pamatysi dailesnį veidą – žinok, užsienietė, greičiausiai iš rytų. Olandai gražūs vyrai, dailių veido bruožų, aukšti, sportuojantys.

Tačiau nepatraukli išvaizda visai netrukdo olandėms pasitikėti savimi. Po karo, šeštajame dešimtmetyje, mergina negalėjo dirbti, nes turėjo būti namų šeimininke ir rūpintis namais, bet ne dėl to, kad neturėjo teisių. Atvirkščiai, moteris olandų šeimoje yra pagrindinis žmogus, ašis, apie kurią viskas sukasi, šeimos variklis. Be variklio mašina negali važiuoti, todėl geriau, jei moteris būna namuose. Moteris planuoja, rūpinasi šeimos ryšiais, skirsto pinigus, auklėja vyrą ir vaikus. Prižiūri, kad kasdieną, susėdus kartu vakarieniauti, visi šeimos sraigtai ir sraigteliai sklandžiai suktųsi.

Kažkur skaičiau, kad viena iš priežasčių, kodėl olandų vaikai laimingiausi pasaulyje, yra kasdienės taikios ir smagios bendros šeimos vakarienės.

Prie šių vakarienių man vis dar sunku priprasti. Užaugau šeimoje, kurioje valgoma tik išalkus ir labai retai kartu. Pagal olandišką punktualumą, vakarienė turi prasidėti lygiai šeštą valandą, nesvarbu, esi alkanas ar ne. Tai yra pagrindinis dienos maistas (mėsa, žuvis, bulvės, daržovės, desertas). Tą valandą visa šeima privalo būti namuose, mesti užsiėmimus ir kartu sėsti prie stalo.

Vienas čia gyvenantis lietuvis menininkas pasakė: viskas čia perdaryta, persodinta, kiekvienas gyvis suskaičiuotas ir suregistruotas. Maistas taip pat – kažkoks netikras, sintetinis, kaip ir gamta. Valgant apima jausmas, kad ne tik visi kąsniai, bet ir kiti maisto ingredientai ir komponentai suskaičiuoti, suregistruoti, apdoroti, dėl to netekę savo gyvybės, skonio ir gaiviškumo.

Nors maistas ir gamta prarado gyvybę, prie kurios mes pripratę Lietuvoje, tačiau vaikų auklėjimui tie patys principai tinka puikiai. Jaunai mamai patogu, ji nuveda vaikus į mokyklą ir yra rami, kad jais bus sistemingai, tačiau švelniai ir pagarbiai pasirūpinta. Tai dar viena priežastis, kodėl vaikai šioje šalyje laimingi. Kai ateina geriausias sūnaus draugas į svečius ir daro ką nors, ko aš neleidžiu, jam sakau: Meison, nee! O mano šešiametis prieina prie manęs, atsistoja priešais, pažvelgia į akis ir švelniai sako: mama, kodėl tu taip piktai sakai? Reikia sakyti: Meison, prašau tavęs, geriau, jei to nedarytum.

Na, užsiplepėjome, jau laikas ir vaikus iš mokyklos pasiimti. Lygiai antrą valandą atsilapoja klasės durys ir vaikai pasipila į kiemą. Mamos, tėčiai močiutės ir seneliai laukia išlaikydami pagarbų atstumą. Visi apsikabina, dauguma bučiuojasi į lūpas. Klausia, kaip sekėsi mokykloje. Tokia idilė – iki dvylikos metų. Sulaukę dvylikos, vaikai laiko egzaminą, kuris juos nukreipia pagal sugebėjimus ir polinkius mokytis toliau. Tada vyksta tikrasis įvertinimas – iki tol jokio spaudimo mokytis gerai. Visi daro, ką gali (galbūt tai trečioji vaikų laimės paslaptis?). Tik nuo dvylikos metų vaikui prasideda iš dalies savarankiškas gyvenimas: vieni mina dviračius į mokyklą, vieni gali likti namuose, gauna savo pirmąjį mobilųjį telefoną, patys turi planuoti ir sekti savo dienos minutes.

Kovos su vandeniu Nyderlanduose simbolis – kastuvas

Ir minutės slenka čia šiek tiek kitaip. Lėčiau, ramiau. Moteris, jei turi vaikų, dirba tik dvi ar tris dienas per savaitę, žinoma, jei pasirenka dirbti. Tai nebūtina, nes praeitis dar ne taip ir toli. Jei moteris namuose augina vaikus – ji nė kiek ne menkesnė už tą, kuri daro karjerą. Pragmatiškas požiūris galioja ir čia – auganti naujoji karta bus geriau prižiūrėta ir išauklėta, taigi bus naudingesnė visuomenei, jei mama nedirba. Arba dirba mažiau. Be abejonės, tai taip pat pasitarnauja vaikų laimės jausmui. Gaila, ši taisyklė negalioja rytų europietėms, nes jos juk atvyko čia tik dėl pinigų. Todėl tegul sau aria.

Pasiimdama vaikus iš mokyklos, su niekuo nebesisveikinu. Visi paskendę savo spiečiuose, savo mintyse ir reikaluose. Ir mes, stengdamiesi neįminti į avių „dovanėlę“ ir nepraeiti pro stulpą, grįžtame namo, kad toliau užsiimtume savo spiečiumi, savo gyvenimu.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

Plačiau apie rašytoją Rasą Sagę skaitykite:

> *Rašytoja Rasa Sagė: „Savo romanuose stengiuosi paliesti tai, ko nemato akys, bet jaučia širdis“*